

воєнно-політичну обстановку в країні, а також негативні зміни, що відбуваються в якісних характеристиках значної частини як особового складу підрозділів ЗС України так і частини населення: бездуховність, зневага інтересами держави та суспільства, схильність до користолюбства, пияцтво і наркоманія, зниження інтелектуального рівня та ін. Все це погіршує морально-психологічну ситуацію довкола ЗС України та інших військових формуваннях, а також в самих військових колективах. Проте без прийняття ефективних і рішучих контрзаходів по відношенню до негативної інформаційно-психологічній експансії наслідки можуть бути вельми важкими.

Ефективне вирішення питань захисту особового складу від негативного ПІВ противника – це надзвичайно складний процес, який вимагає значних зусиль від заступників з морально-психологічного забезпечення (проведення активних організаційних заходів, контрпропагандистських зусиль, знання сил та засобів, форм та методів діяльності органів психологічних операцій противника, викриття замислу, змісту та цілей інформаційного впливу), так і особистого рівня психологічного самозахисту військовослужбовця. Тільки на цій основі можна забезпечити несприйняття особовим складом тез та аргументів пропаганди противника під час проведення інформаційно-психологічних операцій. А запровадження розроблених рекомендацій щодо методики формування та оцінювання морально-психологічних якостей стійкості військовослужбовців ЗС України ПІВ противника сприятиме якості їхньої психологічної стійкості.

РОЛЬ СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

К.О. Яндола

*Харківський національний університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба
Є.Г. Староконь, кандидат психологічних наук, доцент
Житомирський військовий інститут імені С.П. Корольова*

Комунікації в сучасному суспільстві є ключовим фактором, який супроводжує будь-який процес та впливає на його результативність. В епоху інформаційного суспільства завдання противника трансформуються: на перший план висуваються заходи не стільки спрямовані на знищення об'єкту, скільки на порушення комунікацій. Підтвердженням цього є гібридна війна, розв'язана Російською Федерацією проти України, яка актуалізувала широкий спектр проблем забезпечення національної та міжнародної безпеки.

Саме через збільшення інформаційної складової сучасних військових конфліктів, одним із основних механізмів протидії визнається побудова дієвої системи стратегічних комунікацій.

Термін «стратегічні комунікації» все більш застосовується у сучасному політологічному просторі. Найбільш активно він використовується у контексті

євроатлантичних устремлень України (зближення і співробітництво з НАТО), а також обговорення форматів протидії комплексним загрозам з боку Росії, у першу чергу – їх інформаційно-психологічній складовій.

Стратегічні комунікації на нинішньому етапі історичного розвитку покладені в основу забезпечення національної безпеки України в цілому й реалізації державних інтересів, зокрема в інформаційній сфері. До здійснення такого процесу залучені не лише суб'єкти стратегічних комунікацій, а й суб'єкти з інших сфер діяльності. Стратегічні комунікації виступають найбільш ефективним інструментом просування геополітичних і національних інтересів на міжнародній арені.

22 вересня 2015 року Секретарем РНБО України О. Турчиновим і Генеральним секретарем НАТО Є. Столтенбергом було підписано Партнерство зі стратегічних комунікацій між Україною та НАТО, метою якого є надання допомоги Україні у питанні побудови національної системи стратегічних комунікацій, протидії російській пропаганді та інформування широкої світової громадськості про події в державі.

Сам термін «стратегічні комунікації» в Україні набув офіційного визначення в Указі Президента України від 24.09.2015 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 р. «Про нову редакцію воєнної доктрини України», де сказано: «стратегічні комунікації – скоординоване і належне використання комунікативних можливостей держави – публічної дипломатії, зв'язків з громадськістю, військових зв'язків, інформаційних та психологічних операцій, заходів, спрямованих на просування цілей держави».

Таке ж визначення закріплено й в «Концепції стратегічних комунікацій Міністерства оборони України та Збройних Сил України», затвердженої наказом МОУ № 612 від 22.11.2017, відповідно до якої суб'єктами стратегічних комунікацій виступають структурні підрозділи апарату Міністерства оборони, Генерального штабу Збройних Сил України та Збройні Сили, які входять до системи стратегічних комунікацій.

На сучасному етапі основними цілями розвитку стратегічних комунікацій Міністерства оборони та Збройних Сил є: формування довіри українського суспільства до воєнної політики держави, підтримка ним реформ у воєнній сфері та курсу з набуття Україною членства в НАТО; скоординованість дій державних органів та інших учасників стратегічних комунікацій під час об'єктивного інформування суспільства з питань, що стосуються оборони держави, підготовки і застосування Збройних Сил.

Низка країн сьогодні демонструє позитивні результати вмілого застосування стратегічних комунікацій.

Так, наприклад, у 2016 – 17 рр. окремі країни-члени НАТО, а саме, Об'єднане Королівство, США, Німеччина, Норвегія, Франція, Іспанія посилити свою присутність у Східній Європі та країнах Балтії збільшенням чисельності особового складу та якості озброєння і військової техніки. Перед заведенням додаткового контингенту та під час його облаштування місцевому

населенню були продемонстровані художні та документальні фільми про небезпеку, що несе російська агресія у XXI-му столітті. Органи місцевого самоврядування та активісти провели безпрецедентну за масштабами і змістовністю роз'яснювальну роботу. Запроваджений комплекс заходів було спрямовано як на нейтралізацію проросійської «п'ятої колони», присутньої у країнах, так і того валу масованої антинатівської пропаганди, який Росія намагалася вивалити на голови місцевих мешканців.

Певні заходи з арсеналу «стратегічних комунікацій» вже почали застосовуватися й українською стороною на прифронтових українських територіях Донецької та Луганської областей. Виступи військових та громадських агітаторів перед місцевим населенням, конкретні позитивні вчинки воєнних та представників місцевих державних адміністрацій, які демонструють добру волю центральної української влади та світової спільноти по припиненню війни, стримуванню агресії Росії, безумовно, мають позитивний вплив на свідомість цивільного населення, яке вже тривалий час піддається російській пропаганді. Однак, доки найбільш популярним засобом з боку України залишається відповідь пропагандою на пропаганду.

Європейські експерти зазначають, що обсяги та агресивність спрямованої на Україну дезінформації значно зросли. Мета таких дій з боку РФ, як стверджує англійський публіцист, П. Померанцев, «...зробити інформаційне поле брудним. За допомогою конспірології, страхів, ірраціональних рухів засмітити його до такої міри, щоб неможливо було навести раціональний аргумент на тему майбутнього Донбасу, приміром, або ролі НАТО у Східній Європі».

Крім того, сьогодні інформація як така, навіть резонансна, втрачає своє значення і вагу. В сучасних умовах динамічних інформаційних потоків на перший план виходять такі фактори, як утримання уваги аудиторії на певному аспекті якогось явища, процесу, події, діяльності особи тощо. І тут надважливим є динамічне, різноформатне і багатопланове супроводження цього аспекту з поліваріантним акцентуванням на ньому уваги громадськості.

Так, внаслідок кібернетичної та інформаційної війни, яку веде Росія проти України, жителі окупованої частини східної України та анексованого Росією українського Криму стали майже повністю ізольованими від інформації, що надходить із зовнішнього світу. Російська пропаганда є дуже ефективною та діє через багато різних каналів від традиційного телебачення до соціальних мереж та чатів, що дозволяє донести пропаганду до великої кількості людей. Використовуючи дезінформування та маніпулювання, пропаганду, диверсифікацію громадської думки, поширення чуток та фейків в якості засобів стратегічних комунікацій Росія намагається забезпечити контроль думок громадськості та впливати на її рішення на користь Росії.

Протистояти цьому можна лише за умов оволодіння технологіями та розуміння складових стратегічних комунікацій.

За стандартами НАТО основними складовими стратегічних комунікацій є такі: зв'язки з громадськістю (Public Affairs and Military Public

Affairs); публічна дипломатія та військові заходи на підтримку публічної дипломатії (Public Diplomacy and Military Support to Public Diplomacy); зв'язки зі ЗМІ (Press and Media); інформаційні заходи міжнародного військового співробітництва (International Military Cooperation); цивільно-військове співробітництво (CIMIC); дії в кіберпросторі, включаючи соціальні мережі; залучення ключових лідерів до проведення інформаційних заходів (Key Leaders Engagement); внутрішня комунікація (робота з особовим складом/внутрішній PR); інформаційні операції (Information Operations); психологічні операції (PSYOPS); інформування про ситуацію (Visual Info/Situation Awareness) та документування подій на полі бою (Combat Camera); розвідувальне забезпечення проведення інформаційних заходів; показ дій військ (Show of Force); введення в оману (MILDEC); безпека операцій (Operation Security); фізичний вплив (Physical Attack); протиборство в електромагнітному просторі (EMW). На сьогоднішній час в Україні вищезазначеною Концепцією передбачені такі складовими стратегічних комунікацій Міністерства оборони та Збройних Сил: зв'язки з громадськістю, зв'язки з громадськістю у воєнній сфері, публічна дипломатія, інформаційні та психологічні операції.

Серед ключових компонентів процесу реалізації стратегічних комунікацій науковці визначають такі: розуміння владою суспільства, його інформування та залучення для просування інтересів і цілей через вплив на сприйняття, установки, переконання та поведінку; узгодження дій, зображень, висловлювань на підтримку політики й планування з метою досягнення всеосяжних стратегічних цілей; визнання того, що всі операції та види діяльності є важливими компонентами процесу комунікації; визнання того, що стратегічні комунікації є не додатковими діями, а невід'ємною частиною планування та реалізації всіх воєнних операцій і видів діяльності.

Отже, приймаючи до уваги вищезазначене, перед Україною нині постає цілий комплекс інструментальних завдань у сфері стратегічних комунікацій, вирішення яких дозволить організувати ефективну діяльність сектору безпеки і оборони для забезпечення національних інтересів в умовах гібридної війни. В. Ліпкан до завдань національної системи стратегічних комунікацій відносить: розширення можливостей сектору безпеки і оборони у сфері стратегічних комунікацій на стратегічному та операційному рівнях, а також розвиток культури стратегічних комунікацій державних органів влади України; налагодження міжвідомчої взаємодії у сфері стратегічних комунікацій шляхом запровадження сучасних і дієвих комунікативних механізмів та процесів; створення можливостей для навчання стратегічних комунікацій представників сектору безпеки і оборони та української влади загалом на базі багато- і двосторонніх форматів.